

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Præfatio Ad Lectorem, De geographiâ antiquâ, è tenebris, in quibus
penitus obvoluta latet, eruendâ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

PRÆFATIO AD LECTOREM,

De geographiâ antiquâ, è tenebris, in quibus penitus obvoluta latet, eruendâ.

ARTIS atque durissimis fortunæ casibus multùm ac diu jactato, & utramque vitæ partem abundè experto, sedit tandem consilium, reliquum vitæ, quantum ejus summus ille rerum omnium conditor moderatorque concedere benignus decrevisset, veluti ex turbidâ quâdam diutinâque tempestate in portum tutiorem subductum, procul rebus civilibus, procul omnibus negotiis publicis, procul deniq; omni inquietiore cœtu, in tranquillo transigere. Ne tamen ignavum & iners marcensque otium pecudis ritu quæsisse viderer, deditus ventri somnoque; quum ad præstantiora ingenium à Deo mihi conditum, divinæque particulam auræ inditam meminisse deberem: literarum studio atq; exercitio, quibus jam antea optimi & amantissimi parentes puerum imbui sollicitè curaverant, totum me dedere decrevi. nam & illud semper ob aureis sonuit præclarum Sallustii dictum, altiùsque menti inhæsit, *eum demum vivere & frui animâ videri, qui aliquo negotio intentus, præclari facinoris aut artis bonæ famam querit.* Quum verò varia essent literarum genera; è quibus alium alio duci atque oblectari cernebam: id mihi potissimè deligendum judicavi, quod homine ingenuo & liberali loco nato minimè esset indignum, quodque ingenio meo, alioquin satis mediocri, quammaximè conveniret, & quod simul in commune rei literariæ bonum quamplurimum conferre posset. Diu igitur multùmque anquirenti, id tandem placuit, cujus amore & cupidine jam inde à primâ juventâ animus tenebatur: nempe HISTORIÆ & GEOGRAPHIÆ VETERIS cognitio. Etenim quum, juxta primum vitæ institutum, animus ad partem aliquam reipublicæ aliquando regendam bonarum literarum disciplinis esset parandus, prudentiâque meliore instruendus; in primis huc facere intelligebam rerum gestarum memoriam: unde, veluti ab unicâ vitæ humanæ magistrâ, ac fidâ monitrice, exempla petuntur, quibus discas, quid quoque loco ac tempore tibi tuæque reipublicæ vites, quid imiteris. Ad hanc verò penitus pernoscendam, cum alia adjumenta, tum omnium maximè eam videbam requiri scientiam, quæ, quòd orbis terrarum descriptionem traderet, Græcorum dicta est doctoribus GEOGRAPHIA. quam verè adpellaveris historiæ lumen: sine quo omnis illa in obscuro & densissimis tenebris obsepta involutaque jacet. quidpe, uti res præteritarum ætatum probè capias, inque exemplum & usum tuum conferre possis; naturam locorum regionumque, in quibus gesta sunt, simulque ingenium hominum, à quibus gesta, tamquam in tabulâ quâdam ob oculos posita antè habeas necessum est. Quod ipsum quum ita optimus ac præstantissimus quisque rerum auctores intelligerent, ipsi ferè brevem quamdam regionum populorumque descriptionem rebus narrandis præmiserunt: quò rudeis atque impe-

P R Æ F A T I O D E

imperitos legentium animos tamquàm manu ad res ipsas spectandas ducerent. Verùm, quia breves istæ descriptiones nihil aliud essent, quàm amplioris scientiæ veluti quidam indices; alii jam inde ab antiquissimis sæculis reperti sunt homines, non modò ex privatorum numero, sed & principes nationum viri, & gentium reges, qui singulari studio atque incredibili penè labore ad eam illustrandam certatim operam suam contulerunt. Primi omnium, quorum ad nos pervénit memoria, fuère Græci; mirandi semper ad extera cognoscenda studii & infinitæ curiositatis hominum genus. quos mox Carthaginenses, republicâ suâ florente, imitati sunt. In Græcis præcipui fuère Eratosthenes, Theopompus, Herodotus, Ctesias, Timæus, Hecataeus, Xenophon Lampfacenus, Onesicritus, Megasthenes, Eudoxus, Artemidorus, Dicæarchus, Isidorus, Hellanicus, Pytheas, Metrodorus, Hipparchus, Serapio, Clitarchus, Damastes, Posidonius. in Carthaginensibus, Hanno & Himilco. Ab his simulque ab compluribus aliis sua postmodùm habuère Romani: de quibus ita Strabo, lib. 11: *Θευλαίται γὰρ ὑπὸ πολλῶν, καὶ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων οἱ λαλίστατοι πάντων γεγονάσι. ὅτι τῶν Ῥωμαίων συγγραφεὺς μὲν) μὴ εἶναι Ἑλλήνας, ἀλλ' ὅσα Ἰππολύ. καὶ γὰρ ἀλέγχεσι, ὡς τῶν Ἑλλήνων μεταφέρει (ὡς εἰαυτῶν δ' ἔ' πολὺ μὴ ἀεγοσφέρον) φιλείδημον. ὡς δ' ὁπόταν ἑλληγίς γῆν) παρ' ἐκείνων, ὅσα ἔστι πολὺ τὸ ἀναπληρέμενον ὑπὸ τῶν ἑτέρων.* id est: *Celebrantur equidem hæc à multis, & maximè à Græcis: qui omnium sunt loquacissimi. Romani verò scriptores imitantur ii quidem Græcos; at non ita multum. nam que tradunt, à Græcis transferunt. de suo parum sunt cognoscendi studiosi. itaque ubi Græci deficiunt, haud multum est quod ab illis expleatur.* Hinc Plinius, omnes suprâ enumeratos auctores & alios complureis sequutum se in geographicis suis, fatetur. Inter Romanos ipse maximè Octavius Augustus Cæsar, hujusque gener M. Vipsanius Agrippa, ex barbaris verò Iuba, Mauritaniarum rex, sub tantâ publicarum curarum mole eandem scientiam dignam habuère atque necessariam, cui seriò ac sedulò invigilarent; teste Plinio. Tantam igitur quum ego viderem hujus scientiæ utilitatem, tantamque adeò necessitatem; & ipse ad eam penitus cognoscendam animum adjeci; sedulus id mecum agitans, quâ ratione ad intima ejus penetrare possem. Ac sub primum equidem impetum res per se satis facilis videbatur, & cognitu perquam prona: scilicet, quia eximii etiamnum exstarent antiquorum temporum geographi, Græci simul atque Latini, Strabo, Ptolemæus, Dionysius, Mela, Plinius, atque Solinus. quibus accedebant haud postremi usus itineraria Antonini & Tabulæ; & Dionysii quidam Latini interpretes, antiqui grammatici. tum nostri etiam sæculi doctorum hominum in eosdem auctores multæ ac variæ commentationes, & indices geographici copiosissimi. quæ cuncta sanè inexperto videbantur tanta, uti hujus studii cupido nihil deesse posset. Verùm, ubi mentem atque curam interiùs paullo immisi, & cuncta intentiore oculo rimatus sum, dictos geographos eorumque commentatores primùm inter se, deinde hos cum historicis conferendo; summe Deus, quantum in antiquis illis, simulque nostri ævi hominibus desiderari deprehendi! Atque equidem historicos quod attinet, satis hi in plerisque fidi auctores; & quibus tutiùs credas, quàm ipsis ex professo geographis. nec id injuriâ; quum illi homines, qui primi res gestas retulerunt, sive adnotarunt, ipsi iis interfuerint, coramque loca & incolas inspexerint. At in geographis quanta obscuritas, quanta

in

in multis, ut orbe parum etiamdum cognito, ignorantia, quanta denique inter universos discrepantia & dissimilitudo! Nam de eo, quod monumenta eorum scædè ac miserè ab imperitis ac malè curiosis librariis lacerata sunt, & mendis innumeris resperfa, nihil adhuc dico. ipsos auctores paucis examinare liceat. In his primus sit Ptolemæus: quem principem vulgò habent nostri homines omnium geographorum; quemq; unum præ omnibus reliquis sequendum existimant, atque ex hoc reliquos, qui dissentiunt ab eo, corrigendos: nullam equidem aliam ob causam, quàm quòd is unus tabulas operi suo geographicas adjecit, in quibus singula loca, id est, opida, montes, promontoria, sinuum recessus, & fluminum fontes ostiaque in suos descripta sunt latitudinis longitudinisque gradus. quâ re mens auctoris, quasi ob oculos posita, clarè ac difertè legentibus perspicitur. quum è diverso Strabo, Mela, Plinius, & alii, sine ejusmodi tabulis haud facilè à quovis intelligantur, meraque videantur ænigmata, & inexplicabiles narrare sphingas. Verùm, liberè uti dicere liceat, quòd sincerè judico; Ptolemæum ego uti eximium fuisse mathematicum concesserim, sic parum peritum in plerisque geographum pronuntiaverim. nisi fortè bonum probumque geographum eum esse contendas, qui nationum, fluminum, montium, opidorum, portuum ac litorum nomina recensere scivit, licet alienissimis falsissimisque sitibus. Unam ejus introspeciamus Europam; & in hac propinquiorem nobis notioemque videamus terram Galliam: in quâ quid sani, quid integri habeat, haud ego equidem video. Quis credat, *Nannetes* populos cum capite suo *Codrovinco* propius accedere ad *Sequanam*, quàm ad *Ligerim*; quum hodièque caput ejus gentis, vulgò *Nantes* dictum, in *Ligeris* ripâ haud procul ore situm? Quis credat, *Lulomagus*, *Andecavorum* caput, quod hodiè est *Angiers*, i. millia passuum ab *Ligeri* in septentriones versum fuisse distitum; quum penè in ipsâ amnis ripâ hodiè nofcatur? Quis credat, sub *Nannetibus* versum meridiem fuisse *Aulercos Cenomanos*, sub his verò porro versum eandem mundi regionem *Aulercos Eburovices*; quum *Cenomanorum* caput, quondam *Vindunum*, nunc *Mans*, ab *Nannetibus* versum ortum æstivum, & ab hoc porro versum eandem regionem *Eburovicum* caput, quondam *Mediolanium*, nunc *Evreux*, haud longè ab *Sequanæ* lævâ ripâ situm? Quis credat, *Rhedonum Condate*, quod nunc *Redon*, ab *Eburovicum Mediolanio* xl. millibus passuum in meridiem versum distare; quum opidum *Redon* ab opido *Evreux* ex x. millia versum occasum solis hiberni distet? Quis credat, *Turonios*, quorum caput *Cesarodunum*, nunc *Tours en Touraine* ad *Ligerim*, finitimos fuisse *Segusianis*, quorum opida *Lugdunum* ad *Rhodani Ararisque* confluentem, & *Rodumna*, Forumque *Segusianorum*, nunc *Lion*, *Roane*, & *Fours*; quum *Biturigum* magna intercesserit gens? Quis item credat, *Cesarodunum* xl. tantum millia passuum ab *Rodumnâ* abfuisse; quum inter *Tours* & *Roane* cc. millia interesse noscantur? Quis credat, infra *Cadurcos* versum meridiem positos fuisse *Petricorios*; infra hos verò *Nitiobriges*: quum *Petricoriorum* caput *Vesunna*, nunc *Perigueux*, à *Cadurcorum* capite *Devonâ*, nunc *Cahors*, versum septentrionem sit sita; & ab hac versum occasum *Nitiobrigum* caput *Aginnum*, nunc *Agen*? Quis credat, *Bituriges*, quorum caput *Avaricum*, nunc *Bourges*, *Nitiobrigibus* prædictis fuisse conterminos; quum & *Petricorii* & *Lemovices*, quorum caput nunc vulgò dicitur *Limoges*; intercessisse sciamus? Quis credat, *Avaricum Biturigum* ab *Nitiobrigum Aginno* x. xv. tantum millia distitum fuisse; quum inter *Agen* & *Bourges* millia

PRÆFATIO DE

sint ex? Quis credat, *Vellicassios* atque *Caletos*, quos Belgas fuisse in dextrâ Sequanæ ripâ ex Cæsare ac Strabone constat, recte ab eodem Ptolemæo in lævâ ejus amnis ripâ locari; quum hodiè que *Caletorum* terra à Sequanæ dextrâ ripâ in orientem æstivum versùs vulgò vocetur *Pais de Caulx*: & *Vellicassiorum* caput *Rotomagus*, vulgò *Roan*, in eâdem ripâ sit positum? quod & ipsum satis imperitè i. millia passuum etiam ab lævâ ripâ versùs occidentem brumalem submovit. Quis credat *Cesaromagum Bellovacorum*, quod nunc *Beauvais*, à *Bagaco Nerviorum*, quod hodiè *Bavai*, xxxvi millia passuum in occasum æquinoctialem distare: quum inter dicta duo opida, ab ortu æstivo ad occasum hibernum, c. intercedant millia? Quis credat tertium Rheni ostium, quod situ est citimum versùs meridiem, aliud atque diversum esse ab Mosæ ostio, lxxxvi millia ab eo distitum? quum & Plinius & Tacitus jam tum testati sint, dictum Rheni alveum, Vahalis cognomento, immenso Mosæ ore in oceanum effundi. Sed omneis ejus errores, quos in unâ hac Galliâ commisit, longum foret atque incommodum hoc loco recitare. In Rheni citeriore ripâ, id est, in Germaniâ Cisirhenanâ, quàm turpiter multipliciterque sit lapsus, item Transrhenanam Germaniam quàm miserè turbaverit omnem, novissima vetustissimis, ima summis mirificè confundens, cuius, hoc nostrum opus, quo Germaniam descriptum imus, legenti quam lucidissimè liquebit. Sed quid ego longinquiora hæc à Pelusio, patriâ ipsius, & septentrionis ultima memorem; quum ex proximis de remotioribus judicare liceat. Cyprum insulam vide. hujus Strabo eam nobis reliquit descriptionem, uti situi & figuræ, quam eam habere satis hodiè nobis compertum est, quàm maximè conveniat. At longè diversus ab hoc Ptolemæus; non solummodò in litoribus, promontoriis, intimis sinuum recessibus, sed & in opidorum situ, ac ordine. In his igitur tam fœdè si erravit, quæ Nili ostiis & Pelusio fuère proxima; quid tu jam ei in Hispaniâ, quid in Britanniâ, quid in Sarmatiâ & Scythiâ credas? Næ illi quam longissimè cum ipso erraverint, qui in Britanniâ atque Hiberniâ ex asse quam religiosissimè cum sequuntur. Immensam illam peninsulam Scandinaviam, quam insulam veteres crediderunt Norvagiam, Svediam, Finnomarchiam, & alias regiones comprehendentem, in quàm exiguam contraxerit insulam, quasi compendium illius exhibiturus, operis hujus de Germaniâ libro tertio patebit. Sed de hoc auctore satis. Videamus & reliquos. Mæla verba in præfatione operis hæc sunt: *Dicam aliàs plura, & exactiùs. nunc autem, ut quæque erunt clarissima, & strictim.* Breve igitur hoc tantummodò & exiguum compendium. At in tantâ brevitate laudandus in primis geographus: quem sequi in plerisque, haud pigeat. Quamquàm in tantâ orbis vastitate, quis unus omnia exactè tenuerit? Verba ejus, libro ii, capite iv, hæc sunt: *De Italiâ, magis quia ordo exigit, quàm quia monstrari eget, pauca dicentur. nota sunt omnia.* Id, miror, hominem præfatum esse, quum turpissimè in eâ ipsâ terrâ erraverit. Verba ejus hæc sequuntur postea: *In oris proxima est à Tergeste Concordia. interfluit Timavus, novem capitibus exsurgens, uno ostio emissus. deinde Natiso non longè à mari ditern attingit Aquileiam. ultra est Albinum. A Pado ad Anconam transitur Ravenna, Ariminum, Pisaurum, Fanestrîs colonia, flumen Metaurus, atque Esis; & illa in angusto illorum duorum promonteriorum ex diverso coeuntium, inflexi cubiti imagine sedens, ac ideo à Grajis dicta Ancona, inter Gallicas Italicæque gentes quasi terminus interest. hanc enim prægressos Piceni litora*

GEOGRAPHIA ANTIQVA.

litora excipiunt: in quibus Numana, Potentia, Claterna, Cupra, urbes; castella autem Firmum, Adria, Truentum: id à fluvio, qui præterit, ei nomen est. ab eo Senogallia maritima, ad Aterni fluminis ostia. Hodiè que Truentum vocatur Tronto. Aternum esse nunc Pescaram, cum ex Ptolemæo, tum ex aliis constat auctoribus. Quantum igitur hic error, ad Aterni posuisse ostia Senogalliam, quæ, etiamnum eodem nomine extans, centum millia passuum inde abest, etiam cis Aesim flumen; quo situ à Strabone, Plinio, Ptolemæo, & aliis locatur. Proinde ex notissima regionis errore de ceteris liberè tu judices, haud semel & ipsum lapsum esse Melam. Dionysium, Græci generis ex Africâ auctorem, ut in brevi poemate, multa metri gratiâ extra ordinem nominasse, etiam ignaris veri simile fieri potest. Fidis tamen plerumque & geographiæ satis peritus ejus scholiastes Eustathius. Solinus Plinii esse epitomator, manifestis indicii deprehenditur. quamquàm & ipse auctores, quibus Plinius usus, inspererit; indeque nonnulla Plinii curæ adjecerit. Ipsius Plinius accuratam in tantâ brevitate diligentiam semper miror. cui uni debemus, quod extremarum orbis terræ partium, non modò in Europâ nostrâ, sed & in Asiâ, & Africâ, antiquitatem nosse datur. Nam imperitè faciunt hujus ævi geographi, ac pessimam maximè que immeritam industriæ ejus referunt gratiam, dum ex Ptolemæi & aliorum ignorantia, seu incredulitate, mendacem illum in dictis partibus, ac planè fabulosum fictorem, aut saltem vanum Græcorum fabulatorum sectatorem judicant, fidemque ejus damnant. Horum ipsorum supina in iis, quæ tamquàm geographi profitentur, inscitia hoc opere vel ex unâ immensæ Scandinaviæ peninsula descriptione apertissimis convincetur documentis. Non minùs igitur copiosus rebus, quàm verbis succinctus geographus Plinius; & optimus inter Latinos, quorum monumenta ad nostram pervenere ætatem. Nec tamen is est, qui omnibus partibus sit absolutus. Litora ubique ferè quàm diligentissimus certo veroque ordine persequitur: circa mediterranea haud perinde curiosus. Specimen ejus rei sit in Italiâ; de quâ ita tradit libro tertio, capite quinto: *Nunc ambitum ejus urbesque enumerabimus. quâ in re præfari necessarium est, auctorem nos divum Augustum secuturos, & descriptionem ab eo factam Italiae totius in regiones XI; sed ordine eo, qui litorum tractu fiet: urbium quidem vicinitates, oratione utique præproperâ, servari non posse. itaque interiori in parte digestionem in literas (alphabeti; quod observavit) ejusdem nos secuturos: coloniarum mentione signatâ, quas ille in eo prodidit numero. nec situs originesque persequi facile est.* Talis itaque ferè est geographia Plinii. Straboni, Græco ab Asiâ scriptori, meritò omnium Latinorum pariter ac Græcorum geographorum principatum detuleris, si historiam cum geographiâ conjungere optimi est geographi. namque hic unus non nuda tantum fluminum, montium, litorum, locorum, ac regionum incolarumque tradit vocabula, sed quæ variè ac diversè ab superioribus auctoribus prodita fuerunt, ipse sedulus disputat, falsa discutit, veraque adserit. dein origines gentium, mores & ritus, item regnorum rerumpublicarumque nobiliorum ortus, incrementa, summa fastigia, mutationes, atque interitus, nec non res gestas, & alia cognitu vel necessaria vel digna, ubique adnotat. Sed & ipse, quia præcipua tantum & paullo clariora repetit; unus omnium explere numerum nequit. & in nonnullis, ut hominem in tantâ parum etiamdum noti orbis amplitudine errasse, certum est. Atque in septentrione quidem nostro,

PRÆFATIO DE

quæ haud perinde falsa, ut suo loco hoc in opere ostendam, alii ante cum tradiderunt Græcorum geographi, ipse ex unius opinione atque auctoritate Polybii, quem nimis religiosè ubique sequitur auctorem, in dubium vocavit, omninoque ceu falsa & fabulis conficta damnat. Restant duo itineraria: quorum alterum Antonini, sive Antonii cujusdam nomini adscriptum; alterum tabula illa incerti auctoris refert, in prælongum producta. utrumque ingentis usus opus; si barbarum illud sæculum, quo librariorum incredibili imperitiâ incuriâque corrupta fuerunt, salva ad nos sanâque transmississet. nunc mutila, manca, detorta, ac plurimâ ex parte depravata, nil nisi meras tenebras geographiæ antiquæ ignaris obfundunt. Magnos igitur & summis laudibus extollendos meritò dixeris prædictos geographos omneis. at suo quemque in genere. Multa apud Melam, multa apud Strabonem, plura apud Plinium reperias, quorum situm haud facilè umquàm perspexeris, nisi monstrantibus prædictis itinerariis, & Ptolemæi tabulis. ac vicissim, pleraque in his perobscura & planè cæca, nisi ab illis illustrentur. Sed ne universi quidem inter se simul juncti quidquam prodesse tibi poterunt, & nil nisi mera ænigmata proferre videbuntur, nisi antiqua illa cum hodiernis antè collata, atque altera per altera exposita fuerint. At hoc immensi laboris opus quis hæcenus præstitit? quis umquàm seriò tentavit? Video ego neminem. Grammaticas quasdam notas in singulos auctores passim commentati sunt viri docti pariter atque indocti. quibus ipsi auctores sæpe obscurati magis ac planè extincti sunt, quàm illustrati. Alii rursus patrium quisque solum celebraturi, antiquitatem ejus privatim altiùs repetere conati sunt. pauci quidem paullo religiosiùs, & bonâ fide. plerique posterioris potiùs sæculi delirantium grammaticorum maximè ridiculas ineptias, & mox pessimè bono otio abutentium monachorum somnia, & anileis fabulas, putidaque figmenta, quibus immensum per omneis Christiani orbis terras rerum præclare gestarum memoria fœdata est, quàm bonorum idoneorumque veteris ævi scriptorum fidem atque auctoritatem, sequuti sunt. cujusmodi historica geographicaque scripta haud pauca numero exstant. quibus tamen fides tam religiosa, ceu oraculis quibusdam, ob ignorantiam veriorum, ab omnibus ferè habetur, uti haud facile sit, ad meliorem sententiam errantium animos traducere. Ex universis tandem, simulque ex ipsis antiquis auctoribus, haud ita pridem Abrahamus Ortelius, singularis industriæ atque insignis laboris vir, thesaurum suum geographicum collegit. quem vero nomine *lexicon* dixeris *geographicum*, quandoquidem id unum ut plurimum egit, ut legentibus constaret, quibus auctoribus antiquis quodque vocabulum geographicum memoratum, & quomodo ab nostri sæculi hominibus expositum sit. suam ipsius sententiam rarò addidit: sed è diverso propalàm profitetur; *malle se aliorum sententias colligere, quàm suam pro Sybillino oraculo protrudere*. Verùm & hoc grammatici potiùs erat, quàm geographi. hujus quidpe munus erat, falsa certis rationibus confutare, vera apertis documentis & autorum testimoniis ostendere. Compluribus ac variis super uno vocabulo opinionibus in medium adductis, qui suum ipsius judicium non interponit, sed veluti sorte legendi unam ex omnibus, discendi cupido arbitrium relinquit, an non multo indoctiorem is dimittet, quàm admiserat? Omnino ego sic arbitror. At tabulas, inquires, Ortelius reliquit geographicas veteris ævi. Fateor. sed quid in iis præstiterit, aut quid præstare laboraverit, ipso

ipſo ſtatim operis titulo oſtendit; ubi *πἀρεργον* id eſſe geographicorum ſuorum laborum apertè fatetur. Proinde etiam mirari nemini fas ſit, innumeros in ſingulis tabulis, in eâ verò, quam Italiae partem *Magna Græcie* inſcripſit nomine, niſi perpetuos eum exhibere errores, cuius, hiftoriæ geographiæque rudimentis imbuto, diſpectu faciles. Hic tamen magnus, non tantùm vulgò, ſed & magnis viris habetur, adeoque maximus noſtri ſæculi geographus. Nec fanè injuriâ: quum major eo ſeu melior hæctenus non exſtiterit. nam qui poſt eum eodem in ſtudio aliquid operæ & laboris poſuiſſe videntur, ii ex ipſius theſauro geographico libros ſuos compilafſe, & ex ejus laboribus laudem nomini ſuo libafſe deprehenduntur. de ſuo rarò aliquid addiderunt: niſi ſicubi, quæ ille prædicta monachorum figmenta repudia vit, damnavitque, ipſi ceu maximè proba egregiis ſuis operibus adfuderunt. Verùm, quid ego de veteris geographiæ defectu tantoperè querar, quum noſtro hoc ævo qui regionum incolarumque toto orbe ſit ſitus, nemo hæctenus umquàm uno ſolidoq; opere tradere conatus ſit. privatim ſingulas quasdam regiones nonnulli, haud ſine magnâ laboris laude atque ingenii gloriâ, deſcripſerunt. Dedit equidem præſtantiffimus hujus ævi & omnium longè nobiliſſimus geographus, Gerardus Mercator, eximium eminentis ingenii ſui opus; in quo univerſum terræ orbem, maximè verò Europam noſtram, compluribus eiſque accuratiſſimis exhibuit tabulis; unâ exceptâ Hiſpaniâ: quam & ipſam quò minùs perficeret, fato præreptus fuit. at tabulis id dedit nudis, & ſola locorum vocabula referentibus; nullâ adhibitâ locorum nobiliorum incolarumq; expoſitione. unde etiam Ortelii opus, quod ſub titulo *Theatri mundi* ante eum edidit, ex variorum auctorum tabulis compoſitum, quamvis longè inferioris notæ eſſet, tamen, quia brevem ſingulis tabulis ipſe adjecit deſcriptionem, multo majore ſtudio à diſcendi curioſis quæſitum comparatumq; fuit, quàm curatiſſimæ illius exactiſſimæque tabulæ: donec nuper his etiam deſcriptiones quædam additæ; an uſquequaque ſatis aptæ, haud attinuerit hoc loco diſputare. laudandus certè tantus conatus: & ſi quid exſpectationi doctorum virorum minùs reſpondeat, meritò auctor excuſandus; ut qui alienâ in profeſſione, aliisque curis graviſſimis occupatus, id opus aggredi & eò uſque perducere auſus eſt. De cetero apud alios nihil neque veteris neque novæ geographiæ reperio, quod perinde commendem. Multis ingenium & eruditionem, omnibus liberum otium, & gravioribus curis vacuum, deſuiſſe video. Falluntur quidpe quamvehe- mentiffimè, qui levi ſtudio ac nullo labore, quaſi per tranſennam ſtriçtim ad- ſpectis antiquis auctoribus, ſcientiæ tam valtæ, tam amplæ, tam arduæ, tam- que abditæ, penitiorẽ cognitionem conſequi ſe poſſe confidunt. Quam- quàm illi ſatis ſibi ipſi ſint conſcii, quàm parum ejus teneant; quod alios, vanæ cujuſdam famæ conſequendæ cauſâ, vel exigui, quod librarii ac typographi offerrebant, compendii gratiâ, docere conati ſunt. Pudeat fanè, pigeatque, ma- jore animo atque ſtudio quæſtum in excudendis libris geographicis quærere auſos eſſe illos, quàm hos in excolendâ geographiâ gloriã. Tabellæ paſſim & libelli geographici protruduntur; ingenti vendentium emolumento, emen- tium vix modico uſui. adeò pleraque illic aut planè falſa, aut diſcentium cognitu minùs digna, minùsque neceſſaria. Nam de alijs uti taceam, illud mehercules ſatis ineptè, quòd ſæpè exigua aliqua exteri orbis inſula, nullâ re niſi perpetuo ac ſterili ſaxo nota, pluribus deſcribatur paginis: quum interim

P R Æ F A T I O D E

alibi magnum clarissimumque regnum uno atque altero verbo, satis frigido, transmittatur. Quamquam nescius ego non sum, typographos, sive librariorum, dum crassiora reddere student volumina, quo cariore ea pretio vendant, multis tabellis ab aliis auctoribus alii usui compositis, explicationem postea ab aliis curasse adjicere æquo prolixiorum. Sed pluribus simul velle studiis curisque implicari, amentiarum, adeoque furoris, esse duco: quum singulis artibus nemo unus unquam suffecerit. Proinde ego istis auctor sum, *αἰδοῦ τις ἢν ἕνατος εἰ- δέν τὲ ξύλω*. Geographiarum certe antiquarum tam longè latèque diffusum est studium, uti id unum totum hominem, omnemque ejus ætatem, omnibus aliis curis negotiisque solutam ac liberam, requirat; si sedulo seriòque ac solidè pro dignitate suà tractari debeat. Nam, quod in aliis pronum factum est artibus, uti locos quosdam communis certo rerum ordine tibi colligas, ex quibus postea omnia jam ex facili ac sine ullo labore, veluti è penu, depromas, quæ ad singulas artis tuæ partes spectant; id hac in scientiâ minùs valet. Hæc enim non certis, ut illarum, præceptis continetur; sed rebus concisis & minutissimis sæpè vocabulis constat: quæ, in tanto auctorum numero vagè ac fusè dispersa, hinc inde conquirere, in unumque locum colligere, & sub unum adspectum subjicere, falsà à veris discernere, hæc confirmare, illa convellere, invicem pugnantia nonnumquam conciliare, denique obscuris lucem, vetustis novitatem, novis auctoritatem, ac dubiis fidem dare, plusquam Herculei est laboris. Neque verò semel hæc omnium auctorum, tam poetarum ac philosophorum, quam historicorum & geographorum pervolutasse monumenta sufficit: sed quoties aliam subinde atque aliam regionem, puta Germaniam, Galliam, Hispaniam, Italiam, Græciam, Sarmatiam, & hinc Asiæ Africæque partem describere aggrediaris; toties eosdem auctores omnes à capite ad calcem usque denuò evolvas necessum est. Ac tanta quum sit hujus scientiæ difficultas, tantusque in eâ comparandâ labor; haud par sit mirari, neminem hæcenus in tanto doctorum virorum numero repertum esse, qui suscipere eum dignatus sit: eo præsertim sæculo, quo rarò quis literarum aliquod studium alio arripit animo, quam si opificium quoddam perdiscendum sit, quo postea victui necessaria quærat. adeò politioribus abstrusioribusque literis Mæcenates desunt, qui earum cultoribus condigna præmia proponant. Sed ego quum jam olim tantum nobilissimæ hujus & utilissimæ maximèque necessariæ scientiæ defectum deprehenderem; ipse aliquam in eâ curam sudoremque, haud equidem publico bono, sed privato meo usui ponere institui; tamquam hoc, ut antè dixi, historiarum adhibiturus studio adjumentum lumenque. Verùm consequuta mox sunt iniquissima illa mea tempora: quibus per varios fortunæ casus, quæ prosperos, quæ adversos, ab omni literarum studio longiùs diutiùsque abstractus fui: donec tandem à vanis istis cogitationibus, inanibusque curis, quibus mortalium genus in vicem pœnæ ac supplicii perpetuò in his terris excrucietur, Dei virtute atque beneficio ad meliora dignioraque mentem revocavi. Nactus itaque tranquillum ac desideratissimum otium, omne reliquum vitæ uni impendere decrevi historiæ geographiæque antiquæ studio; quod ab omnibus aliis planè neglectum cernebam: magnam sperans & hominibus gratam fore laudem, si unus ego diligentius curatiùsque laborarem in eâ scientiâ illustrandâ, quæ multum esset profutura omnibus. Nullum quidpe est literarum genus, quod ad perfectionem sui

hac

GEOGRAPHIA ANTIQVA.

hac scientiâ non opus habeat. In theologiâ, uti de patrum scriptis & ecclesiasticis historiis taceam, quàm innumera in unis sacris Βιβλίαις, tam veteris quàm novi fœderis, occurrunt, quæ numquàm percipias, nisi hujus scientiæ lumine illustrata fuerint. Principum verò ac rerum publicarum jurisconsulti, consilarii atque oratores, quæ consilia dominis suis suppeditaverint; quâ ratione jus suum alienumque explicuerint defenderintque; quo pacto de ditionum finibus disputaverint, nisi regionum gentiumque ac rerum ab ipsis gestarum exactam teneant notitiam memoriamque? Physiici ac medici quomodò de plantis, de herbis, de arborum fructibus, & aliis rebus, quarum in morborum medicamentis est usus, aptè commodèque disseruerint, nisi terrarum, quæ eas ferunt, situm naturamque cognita habeant? Mathematici certè atque astrologi cœlestium sæpè regiones per terrestrium, quibus imminent, situs explicant. Iam verò ad humaniorum literarum principia si studiosus accedat, quem poëtam satis intelliget, historiæ geographiæque ignarus? An non hinc immanes illæ veterum etiam grammaticorum in poëtis exponendis Chimææ, & ineptissimæ maximèque ridendæ nugæ? Vnum adspicias Servium, Virgilio commentatorem. bone Deus, quantus ille nugator, quantus historiæ geographiæque etiam in Italiâ suâ & prope Romam confusor? Sed & nulla sive Græcorum sive Latinorum oratorum exstat oratio, quin aliquid in se habeat geographicum; quod nisi intelligas, statum causæ numquàm percipies. Verum de utilitate necessitateque nobilissimæ hujus scientiæ sat dictum. Restat, uti paucis ostendatur, quâ ratione & quâ viâ eam tractare instituerim. Primò omnium universi terrarum orbis antiquitatem ab ultimis usque retro sæculis ad Caroli Magni tempora repetere in animo habeo. idque non grammaticis notis, sed plenioribus uberioribusque commentationibus: in quibus veterum pariter ac recentium scriptorum quæ sint falsa, convelli, quæ vera, adseri ipsis bonorum probatorumque auctorum verbis atque testimoniis possint. Neque enim tantum mihi arrogavero, uti auctoritate meâ ac nutu legentium animos huic illuc impelli postulem. sed quum pleraque sint obscura, abdita; ac maximè recondita, raròque cuiquam antea animadvertsa; nihil heic valere auctoritatem fidemque meam volo, nisi, cur hoc vel illud sentiam, certis rationibus & documentis haud dubiis priùs ostendam: uti eâ ratione per se quisque possit videre, quid de singulis sit judicandum. Nec ego nescius sum, multa apud alios falsò tradita veritatis vim vulgi approbatione obtinere, propter tradentium auctoritatem. Ab hac igitur ad alias melioresque uti transducantur legentium animi opiniones, haud levi nec simplici opus erit probatione. *Ἐκείνο οἶδα, (inquit Procopius rer. Gothicar. lib. iv,) ὡς ἐν Ἑλληνικῇ πλείστον ἀνθρώποι ἅπαντες, ἠὲ Ἰνδοὶ φθασίως λόγους δεχόμενοι πεποικημένοι τὴν μάθησιν, οὐκ ἐπιθέλονται τῇ τ᾽ ἀληθείας ζητήσει ἐμφιλοχωροῦντες. Παλαιωτέρων, ἐστὶ νεωτέρων ἢ ἀμεταμέτρητον ἀμφὶ αὐτῶν δόξαν· ἀλλ' αἰεὶ αὐτοῖς τὸ μὲν παλαιότερον ὑγιέστερον δοκεῖ ἢ ἐννεμον εἶναι. τὸ δὲ κατ' αὐτὸς ἀκαταφρόνητον εἶναι νομίζουσι, ἢ Ἑλλήνων τὸ γελοιώδες χωρεῖ.* id est: *Illud scio, quòd ut plurimum homines omnes, si veteri aliqua opinione preoccupati sint, nolunt in veritatis inquisitione laborare, vel novam opinionem addiscere; sed semper ipsis id, quod vetustius est, verius digniusque esse videtur: recentiora pro contemtilibus atque ridiculis habentur.* Verum omnes boni hanc mihi, ut spero, dabunt veniam, &

xquo

æquo patientur animo, ut eorum, quibus summa in aliis eruditionis & doctrinæ laus merito ab omnibus concessa est, auctoritatem in hoc genere literarum infringam. Nec ego mihi velocius acutiùsque ingenium arrogaverim, quàm fuit illis, in quibus divina ptopemodùm ejus vis ab omnibus agnita est: quum, quæ habeam, non tam ab ingenij benignitate mihi sint data, quàm incredibili laboris & industriæ constantiâ quæsita. Idem illi simili ac pari modo si tentassent, haud equidem dubito, quin multo majora hæc nostris produxissent. De cetero, quum scientia hæc per quàm ampla complureis animos ad perficienda conata requirat, vita verò hominis incerta: principis Europæ partes primo loco aggrediar, aliam subinde atque aliam describendo; donec hinc in Asiam, ac tandem in Africam transire liceat. At in ipsâ Europâ quia patria omnium terrarum debebat esse catissima, observandissimaque, GERMANIAM, natione Germanus primo hoc laborum meorum geographicorum opere illustrare volui, quamquàm & ipsa per se haud postremum ordinata, ob antiquam rerum gestarum claritudinem, mereatur. Specimen itaque hoc sit atque exemplum reliquarum orbis partium; quas ad eundem modum contexam. Hinc, omni totius orbis antiquitate absolutâ, si quid vitæ suppetierit, ad nova atque recentia curas transferam. Ceterum quum tabulae sint ad jungendæ geographicae, sine quibus haud facile scripta intelligantur, eum in regionum nationumque finibus circumscribendis observandum duxi modum, qui maximè sit commodus; nempe per fluminum montiumque tractus, quibus, quemadmodùm olim, nunc etiam terræ ut plurimum terminantur, ubi verò horum nihil inter duarum vel plurium gentium sedes fuerit, certis lineis, ad Ptolemæi maximè imitationem, quamproximè ad auctorum mentem distinguendum erit. Atque hæc ferè sunt, quæ de universâ geographiâ diligentius excolendâ præfari visum. Nunc orationis quoque, quâ eam exsequar, excusetur simplicitas. Numquàm fuit animus, plus laboris verbis quàm rebus infumere. In id tamen sedulò dedi operam, ut planè, ut apertè, ut enodatè ac dilucidè omnia dicerentur: quò ab omnibus paullo etiam imperitioribus intelligerentur. non enim doctis, sed docendis hæc scribentur. Quamquàm difficultatem & perplexitatem in hoc dicendi genere ipse oratorum maximus agnovèrit Tullius Cicero, ita ad Atticum scribens, *A scribenda prorsus abhorret animus. etenim γεωγραφικὰ, quæ constitueram, magnum opus est. ita valdè Eratosthenes, quem mihi proposueram, à Serapione & ab Hipparcho reprehenditur. Quid censes si Tyrannio accesseris? Et hercules sunt res difficiles ad explicandum, & ομοδῆσι: nec tam possunt αὐτογεγενησθαι, quàm videbantur. Quia eadem crebriùs repetenda. Sed & Mela Pomponius, in præfatione operis sui geographici idem fatetur, his verbis: Orbis sciam dicere aggredior, impeditum opus, & facundia minimè capax. constat enim ferè ex gentium locorumque nominibus, & eorum perplexo satù ordine: quem persequi, longa est, magis quàm benigna materia. Hæc igitur præfatum esse sufficiat. Tu benevole lector vale, & laboribus hisce nostris felix lætusque fruire.*